

KONSTANTİN'İN YÜKSELİŞİ VE HİRİSTİYANLIK

Fatih EROĞLAN

Eskiyeni Yayınları: 216

**KONSTANTİN'İN YÜKSELİŞİ
VE HİRİSTİYANLIK**

Fatih EROĞLAN

© FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SAN. ve TİC. LTD. ŞTİ.
(Sertifika no: 13178)

Mizanpaj ve Kapak
FCR

Baskı ve Cilt
NY MATBAACILIK YAYINCILIK
KAĞITÇILIK TİC. VE SAN. LTD. ŞTİ.
Ostim OSM Mh. 1250 Cd. No: 24 Yenimahalle/ANKARA
Tel: (0533) 591 86 17 • (Sertifika No: 50732)

1.Baskı: Aralık 2023

ISBN: 978-625-6781-28-3

FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SAN. ve TİC. LTD. ŞTİ.
Hacı Bayram Mahallesi Boyacılar Sokak No: 14/1
Ulus-Altındağ/ANKARA • Tel (0312) 310 08 60
Web: www.fcr.com.tr • e-mail: fcr@fcr.com.tr

KONSTANTİN'İN YÜKSELİŞİ VE HİRİSTİYANLIK

Fatih EROĞLAN

Ankara 2023

FATİH EROĞLAN

Siirt doğumlu olan yazar, lisans eğitimini 2001 yılında Samsun 19 Mayıs Üniversitesi (OMÜ) İlahiyat Fakültesi'nde tamamladıktan sonra lisansüstü eğitimini aynı üniversitenin Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde "Fenomenolojik Açından Kutsalın Anlamı ve Toplumsal İşlevi" adlı teziyle tamamlamıştır. Yazar, 2019 yılında Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde tamamladığı "I. Konstantin'in Hıristiyan Teolojisine Etkileri" adlı tezi ile doktor unvanını almıştır. 2007-2013 yılları arasında Millî Eğitim Bakanlığına ait okullarda öğretmenlik yapan yazar, 2014 yılından itibaren Siirt Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dinler Tarihi Anabilim Dalında ders vermeye başlamıştır. Yazar halen öğretim üyesi olarak görevine devam etmektedir.

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ	7
GİRİŞ.....	11

BİRİNCİ BÖLÜM

ROMA İMPARATORLUĞU'NUN SİYASİ-DİNİ YAPISI VE KONSTANTİN'İN HAYATI

A. ROMA İMPARATORLUĞU'NUN TARİHİ	21
B. ROMA İMPARATORLUĞUNDA DİNSEL HAREKETLİLİK.....	26
1. Roma İmparatorluğu'nda Paganik Yapılar ve Kült İnançlar.....	31
2. Güneş'e İlişkin Senkretik İnançlar	40
3. Roma İmparatorluğu'nda Yahudi ve Hıristiyan Topluluklar.....	45
4. İmparatorların Tanrı Oğulları ve Roma'nın Efendileri Kabul Edilmesi	47
C. KONSTANTİN'İN HAYATI	49
D. TETRARŞİ VE KONSTANTİN'İN YÜKSELİŞİ.....	54
1. Reformlar ve Hıristiyanların Hedef Haline Gelmesi.....	59
2. Diocletianus ve Sezarı Galerius Döneminde Baskı ve Şiddet Döngüsü	63
3. Bir Dönüm Noktası Olarak Konstantin ile Maxentius Arasındaki Savaş	75
4. Konstantin'in Hıristiyanlara Hamiliği ve Toplumsal Değişim Süreci	82
5. Milan Fermanı.....	88
6. Egemenlik Yarışı ve Toplumsal Destek Arayışları	94
7. Licinius'un Hıristiyanlar Üzerindeki Baskıları	99
8. Konstantin'in Kristogramlara İlgisi.....	102
9. Konstantin ile Licinius Arasındaki Karşıtlık ve Kutsal Savaş...	105

İKİNCİ BÖLÜM

KONSTANTİN'İN HİRİSTİYANLIĞA ETKİLERİ

A. KONSTANTİN'İN PAGANLARA YÖNELİK TUTUMLARI.....	115
B. KONSTANTİN VE DONATİSTLER.....	118
C. KONSİL ÖNCESİ TEOLOJİK TARTIŞMALAR	128
D. İLK EKÜMENİK KONSİL: İZNIK KONSİLİ VE ÖNEMİ	141
E. KONSTANTİN'İN KİLİSE TEMSİLCİLERİ İLE İLİŞKİLERİ	154
1. Konstantin ve Lactantius	156
2. Konstantin ile Caesereali Eusebius ve Nicomedialı Eusebius ..	159
3. Konstantin ve Cordobalı Hosius	164
F. PONTİFEX MAXİMUS MAKAMI, İLAHİ İKTİDAR VE RAHİPLER KURUMU.....	166
G. KONSTANTİN'İN TUTUM VE SAMİMİYETİNE İLİŞKİN TARTIŞMALAR.....	183
H. POLİTİK TEOLOJİ BAĞLAMINDA KONSTANTİN'İN NİYETLERİ VE DİN POLİTİKASININ DEĞERLENDİRİLMESİ.....	206
İ. KONSTANTİN'İN MÜDAHALELERİ	214
1. Hıristiyanlaşma Süreci	215
2. Konstantin'in Kiliseleri Güçlendirmesi	221
3. Paskalya Bayramı ve Pazar Gününe İlişkin Kararlar	228
4. Konstantin'in Kamuyu Tesisi	234
5. Ariuşçu Tartışmalarının Hızlandırıcı Etkisi ve Sonucu.....	236
SONUÇ	243
KAYNAKÇA	253

ÖN SÖZ

Doğu Roma İmparatorluğu ile neredeyse iki bin yıllık bir dönemi içine alan ve insanlık tarihinde önemli bir yer edinen Roma, mitolojik unsurlarıyla yoğrulmuş dini, kültürü ve hukuku ile hem dünyayı hem de Batı medeniyetini derinden etkilemiştir. Roma toplumunun dininin, kültürünün ve hukukunun anlaşılması demek, günümüz Batı dünyasının oluşturduğu medeniyetin ve bu medeniyetin ortaya koymuş olduğu etkilerin daha iyi anlaşılması demektir. Bu anlamda Hıristiyanlığı araştıran Dinler Tarihi araştırmacısı için Roma tarihi, göz ardı edilemez bir dönemdir. Geç Antik Çağ döneminde Hıristiyanların Roma'nın önemli bir unsuru olmaya başlama süreci sadece Hıristiyanlık açısından değil, Roma tarihi açısından da önemli olduğundan, dönemin imparatoru Konstantin'in Hıristiyanlık ve Hıristiyan topluluklar ile olan ilişkisi üzerinde durmak oldukça önemlidir.

III. ve IV. yüzyıllarda hem Hıristiyanlık hem de Hıristiyanlığa mensup topluluklar, siyasi-politik ve teolojik tartışmaların odağında büyük değişimler geçirmiştir. Bu dönemde I. Konstantin'in Hıristiyanlığı koruması ve desteklemesi, yeni bir miladın başlangıcı olmuştur. Çünkü Konstantin dönemine kadar Hıristiyanlar, kökeni Etrüsklere kadar uzanan Roma'nın geleneksel inançlarının ve pagan geleneklerinin nüfuzu altında varlıklarını sürdürmüşlerdir. Bununla birlikte ilk yüzyıllardan Konstantin'in yaşadığı döneme kadar pek çok imparatorun şüpheli tutumuna

ve baskıcı yönetimine maruz kalmışlardır. Konstantin ise önceki imparatorların aksine Hıristiyanlara yönelik olumlu tutumlar sergileyerek Hıristiyanlığa ve onun müntesiplerine yönelik benzeri olmayan yeni bir ilişki türü ortaya koymuştur.

Konstantin pek çok sorunu ve engeli aşarak imparator olduğunda, öncelikle Hıristiyanlara özgürlük veren Milan Fermanı'nı ilan etmiştir. Bu dönem Hıristiyanların dinlerinin gereklerini yerine getirme ve anlatma konusunda kendilerini daha rahat ifade etmelerine olanak sağlamıştır. Özellikle İsa'nın doğasına yönelik tartışmalar, Hıristiyan toplulukların kendini rahat ifade ettiği ve yayıldığı bu dönemlerde artmıştır Hıristiyan toplulukların elde ettiği nüfuz akabinde mevcut dinsel ve fikrinsel çeşitlilik tartışmalara yeni boyutlar eklemiştir. Bu tartışmalar, Roma'nın dini-kültürel dokusunun yanında, senkretik ve gnostik öğelerin yoğunlukta olduğu bir ortamda hız kesmemiştir. Hıristiyan tarihinde derin bölünme ve ayrılıkların yaşandığı bu dönem, sonraki yüzyıllarda pek çok dini hareketin, mezhebin ortaya çıkmasına da yol açmıştır. İmparatorun politikaları ve müdahaleleriyle etkin bir rol kazanan Hıristiyanlık, bu derin ve felsefi problemlerin odağında kalmıştır.

Konstantin döneminde İsa'nın doğasının ne olduğu konusundaki münakaşaların çoğalması, kiliselerde ayrışmalara ve gruplaşmalara yol açmıştır. Bu yüzden imparatorluğun birliğine ve bütünlüğüne zarar verdiği kaygısından hareketle Konstantin, sahip olduğu siyasi konumunu ve yetkilerini de kullanarak İznik'te büyük bir konsilin toplanmasını sağlamıştır. Böylece İznik'te yapılan bu toplantı aracılığıyla Hıristiyan toplulukları topyekûn etkileyecek kararların alınması, Hıristiyan teolojisinde yeni tartışmaların çıkmasına sebep olmuştur. Bu tartışmaların en yoğun yaşandığı İznik Konsili, Hıristiyanlık tarihi ve onun ilahiyatı içinde önemli değişimleri başlatan ilk ekümenik Konsil olma özelliğine sahiptir. Bu Konsil, Hıristiyan tarihinde

derin izler bıraktığı gibi dünya tarihindeki önemli olaylar arasında da yerini almıştır.

Tarihte önemli bir yere sahip olan Konstantin'in imparator oluşu, Roma tarihine ve Hıristiyanlık üzerine yarattığı etkileri açısından incelenmeye değer bir konudur. "I. Konstantin'in Hıristiyan Teolojisine Etkileri" adlı doktora çalışması neticesinde ortaya çıkan bu kitabın oluşmasında pek çok değerli insanın katkısı olmuştur. Başta değerli hocam Prof. Dr. Mustafa BIYIK olmak üzere bu eserin hazırlanmasında desteğini esirgemeyen tüm dostlarıma teşekkür eder, ayrıca maddi-manevi desteğini esirgemeyen annem ile bu süreçte kaybettiğim merhum babama şükranlarımı sunarım.

Fatih EROĞLAN
Aralık 2023